

Concepte privind serviciile sociale. Rolul autorităților administrației publice și altor actori sociali în organizarea și dezvoltarea serviciilor sociale pentru persoane în situații de dificultate

Ludmila PROCA,
doctor în drept

SUMMARY

This article is devoted to social services, which are tackled as a form of social assistance, as a result of the continuous objectives of National Program on creating the integrated social system for 2008- 2013, the strategy of social inclusion of persons with disabilities. As a result of the ratification of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities by Law nr. 166- XVIII of July 9, 2010, which has marked 5 years since its ratification, in the period from 5 to 10 July 2015, within the framework of International Scientific- practical conference on the topic „Five years after the ratification of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Practical and Judicial aspects’ analysis.”

At this time, the creation and development of new community social services is a ceaseless process, alternative institutionalized social services (residential) for children and adults, which are considered more efficient and less expensive for this system. They are meant to keep people or families in difficulty in an organizational propinquity to the community, having as a main objective the marginalization’s prevention, social exclusion and facilitating the integration of beneficiaries in the family and community for improving their quality of life.

The role of the organization, operation and development of social services reverts to: Ministry of Labor, Social Protection and Family and other Ministries, local public administration authorities of level I and II, territorial structures of social assistance and their subdivisions with other social actors, associations, foundations, non-profit private institutions, registered and accredited in accordance with the legislation in force, with the activity in the social sphere.

Keywords: *social services, primary social services, specialized social services, high level of social service, initial assessment, complex assessment, individualized plan of social assistance, risk or difficulty situation, community assistance, professional parental assistance, public providers, private providers, social service inspection, social service providers’ accreditation.*

Pornind de la faptul că Republica Moldova este angajată plenar în procesul de recordare la valorile și standardele europene,

printre prerogativele statului în domeniul asistenței sociale este incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități și eficientizarea

dezvoltării sistemului de servicii sociale comunitare, alternative celor rezidențiale, pusă în sarcina fiecărei unități administrativ-teritoriale.

În perioada anilor 2010-2015 a fost acordată o atenție deosebită reglementării serviciilor sociale comunitare pentru persoanele cu dizabilități în vederea realizării prevederilor Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, adoptată la New York de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 13 decembrie 2006, deschisă spre semnare la 30 martie 2007 și care a fost semnată de toate cele 27 de state-membre ale UE și de alte 120 de state din lume, inclusiv de Republica Moldova.¹

Prin Legea nr. 166 XVIII/09.07.2010 Republica Moldova a ratificat această convenție,² în vederea elaborării și promovării politicilor în domeniul incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități, precum și ajustarea legislației naționale în vigoare la prevederile celei internaționale. Au fost elaborate și aprobate: noi strategii de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități la nivel național, regulamente de organizare și funcționare cu standarde minime de calitate pentru o gamă de servicii sociale noi de tip comunitar, destinate persoanelor cu dizabilități și altor persoane în situație de dificultate, care le vom expune în prezentul articol.

În perioada 5-10 iulie 2015 a avut loc Conferința Internațională Științifico-Practică prilejuită de marcarea a cinci ani de la ratificarea de către Republica Moldova a Convenției ONU cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități cu genericul „Cinci ani de la ratificarea Convenției ONU cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități. Analiza aspectelor juridice și practice,” organizată de Oficiul Avocatului Poporului din Republica Moldova în parteneriat cu Institutul Național al Justiției, cu suportul PNUD Moldova, cu susținerea Uniunii Europene în cadrul Proiectului „Consolidarea capacități-

lor naționale de protejare a celor mai vulnerabile persoane din Republica Moldova de tortură.”³ A fost acordată o importanță majoră problemelor, ce țin de exercitarea drepturilor persoanelor cu dizabilități, în condiții de egalitate, cu toți ceilalți membri ai societății, de creare a unui sistem de integrare socială a persoanelor cu dizabilități, pus în sarcina autorităților publice centrale responsabile, precum și celor locale.⁴ Astfel, art. 8, alin. (7), art. 10, alin. (2) ale Legii nr. 60 din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități⁵ au fost modificate prin Legea nr. 166 din 31.07.2015,⁶ în care se stipulează următoarele:

a) statul, prin intermediul structurilor responsabile din cadrul autorităților publice centrale și locale și al instituțiilor specializate în apărarea drepturilor omului (Avocatul Poporului), asigură dreptul persoanelor cu dizabilități de a beneficia de capacitate juridică în egală măsură cu celelalte persoane, în toate aspectele vieții și le garantează acestora protecție juridică egală și eficientă contra discriminării pe orice teme;

b) respectarea prevederilor Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități de către autoritățile publice centrale și locale, de către instituții și întreprinderi indiferent de tipul de proprietate, de către asociațiile obștești și persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile este asigurată de societatea civilă și de Avocatul Poporului conform legislației în vigoare. Una dintre sarcinile puse în fața autorităților publice centrale responsabile, precum și a celor locale, în vederea realizării continue a Strategiei de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități, este crearea și dezvoltarea serviciilor sociale, adaptate la principiile și valorile europene.

Serviciile sociale reprezintă unul din multitudinea și diversitatea serviciilor publice, care sunt activități ale autorităților administrației publice și ale altor parteneri sociali în vederea satisfacerii unui interes general, al comunității. Serviciile sociale se

acordă în combinație cu prestațiile sociale,⁷ răspund necesităților persoanei sau familiei în vederea depășirii unor situații de dificultate, de prevenire a marginalizării și excluziunii sociale.⁸

În domeniul protecției sociale, actualmente, există o variație mare în definirea *serviciilor sociale*, în general, și a celor de *asistență socială*, în special. Această diversitate gravitează însă în jurul unui nucleu comun, referitor la finalitatea acestora: de a ajuta indivizii, grupurile sau comunitățile să depășească perioadele de dificultate, adaptându-se la o viață normală.

Unii analiști compară finalitatea umană a serviciilor sociale cu „arta” de a ajuta individul să folosească mediul lui de viață în satisfacerea propriilor necesități,⁹ iar obiectivul central al oricărui serviciu social este cunoașterea, învățarea socială, proces, care se realizează pe baza unei relații directe între client și asistentul social.¹⁰

Susținem această interpretare cu o singură completare: dacă ținem cont de esența cuvântului „social”, putem atribui la categoria servicii sociale orice serviciu, desfășurat în folosul membrilor societății, de exemplu, serviciile din domeniul cultural, educațional, juridic. Menționăm faptul, că, în cazul serviciilor cu caracter juridic, beneficiar poate fi orice persoană, în cazul serviciilor sociale, *abordate ca formă a asistenței sociale*, beneficiar poate fi persoana sau familia *aflată în dificultate*, iar prestarea lor se realizează de către asistentul social.

Caracterizând serviciile sociale în calitate de formă a asistenței sociale, unii autori utilizează noțiunea de *servicii de asistență socială*. În acest sens, autorii români Elena Zamfir și Cătălin Zamfir definesc serviciile de asistență socială ca programe specializate, activități organizate, tehnici de intervenție socială, metode de identificare a necesităților și tipurilor specifice de disfuncționalități ale persoanelor cu probleme.¹¹ Serviciile de asistență socială se adresează doar indivizilor sau grupurilor aflate temporar în dificul-

tate. Sistemul serviciilor de asistență socială cuprinde atât serviciile sociale, oferite de instituțiile de stat, cât și de organizațiile private nonguvernamentale sau voluntare.¹²

În opinia doctinarilor români Florin Pașa și Luminița Pașa, serviciile sociale au drept obiectiv menținerea, refacerea și dezvoltarea capacităților individuale pentru depășirea unei situații de nevoie, cronice sau de urgență, în cazul în care persoana sau familia este incapabilă să o soluționeze singură. Serviciile sociale se acordă la domiciliu, în instituții specializate de zi sau instituții rezidențiale.¹³

În opinia autorului Buzduceva Doru, serviciile de asistență socială intervin pentru a asigura individului, ce se confruntă cu probleme, o funcționare socială normală. Scopul serviciilor de asistență socială este de a ajuta persoanele în dificultate să depășească situațiile respective.¹⁴

Serviciile sociale, în special cele de asistență socială, ocupă un loc aparte în sistemul de protecție socială. Sistemul de asistență socială este o parte componentă a celui de protecție socială, o ultimă „plasă” de prindere a persoanelor dezavantajate social, un ultim „paravan” în calea marginalizării și excluziunii sociale, iar serviciile de asistență socială sunt o parte componentă a serviciilor sociale.¹⁵

Și Strategia de reformă a sistemului de asistență socială,¹⁶ și un șir de convenții și declarații care au fost ratificate de către Republica Moldova prevăd dezvoltarea formelor alternative instituționalizării, și anume a unor *servicii sociale*, ce ar micșora numărul persoanelor îngrijite în instituții, acestea fiind considerate mai eficiente, mai puțin costisitoare pentru sistem și denumite *servicii sociale comunitare*.

Serviciile de asistență socială sunt servicii *sociale comunitare*, care se adresează persoanelor, familiilor și comunităților, aflate în dificultate. În acest caz, colectivitatea trebuie să acorde un sprijin special, adică sprijinul interpersonal și comunitar spon-

tan, definit ca asistență socială comunitară.¹⁷

Legiuitorul stabilește, în art.1 din Legea asistenței sociale nr. 547-XV din 25.12. 2003, că persoanele și familiile defavorizate sunt persoanele și familie socialmente vulnerabile, aflate în situații, care împiedică activitatea normală a acestora din punct de vedere economic, educativ, social etc.,¹⁸ acestea fiind *persoane și familii în situația de risc sau de dificultate*.

Practicienii susțin, că situația de risc sau de dificultate se referă la acea stare de fapt, care limitează temporar sau definitiv capacitatea familiei de a-și îndeplini funcțiile și responsabilitățile, ce-i revin față de copil. Copilul în risc social (abandonat, abuzat, neglijat, lipsit de grijă părintească etc.) este acel copil, aflat într-o situație, care îi afectează relația cu familia și/ sau comunitatea în care trăiește, care îi pune în pericol sănătatea fizică și psihică, securitatea, dezvoltarea morală, educația și integrarea socioprofesională.¹⁹

În conformitate cu art.1 din Legea asistenței sociale nr. 547-XV din 25.12. 2003, *situația de dificultate* este o stare a persoanei, care din cauza pierderii independenței fizice, psihice sau intelectuale, are nevoie de asistență socială pentru îndeplinirea funcțiilor curente de importanță vitală, iar potrivit art. 9, asistența socială se acordă sub formă de *servicii sociale și de prestații sociale*.²⁰

Serviciile sociale reprezintă ansamblul de măsuri și activități realizate pentru satisfacerea necesităților sociale ale persoanei sau familiei, în scop de depășire a unor situații de dificultate, precum și de prevenire a marginalizării și excluziunii sociale.²¹ Serviciile sociale includ serviciile sociale primare, specializate și cu specializare înaltă. Serviciile sociale se prestează cu prioritate în mediul familial, comunitate și, ca ultimă soluție, în instituțiile rezidențiale.²² Calitatea serviciilor sociale se asigură prin respectarea standardelor de calitate aprobate de Guvern.²³

Legiuitorul, prin art. 6 al Legii nr. 123

din 18.06.2010 cu privire la serviciile sociale,²⁴ prezintă următoarea clasificare a serviciilor sociale: servicii sociale primare, servicii sociale specializate, servicii sociale cu specializare înaltă.

Serviciile sociale primare sunt serviciile care se acordă la nivel de comunitate tuturor beneficiarilor și au drept scop prevenirea sau limitarea unor situații de dificultate, care pot cauza marginalizarea sau excluziunea socială.

Serviciile sociale specializate sunt serviciile care implică antrenarea specialiștilor și au drept scop menținerea, reabilitarea și dezvoltarea capacităților individuale pentru depășirea unei situații de dificultate în care se află beneficiarul sau familia acestuia.

Serviciile sociale cu specializare înaltă sunt serviciile prestate într-o instituție rezidențială sau într-o instituție specializată de plasament temporar, care impun un șir de intervenții complexe ce pot include orice combinație de servicii sociale specializate, acordate beneficiarilor cu dependență sporită și care necesită supraveghere continuă (24/24 ore).

Legea cu privire la serviciile sociale se aplică: a) cetățenilor Republicii Moldova, precum și străinilor specificați la art. 2, alin. (1) din Legea privind integrarea străinilor în R. Moldova;²⁵ b) persoanelor fizice și juridice (indiferent de tipul de proprietate și de forma juridică de organizare) autohtone și străine cu domiciliul/sediul în Republica Moldova.

Dreptul la servicii sociale este stabilit în mod individual, în baza evaluării necesităților persoanei/familiei de aceste servicii. Evaluarea necesităților persoanei/familiei poate fi: *inițială și complexă*.

Evaluarea inițială este prima investigație, prin întocmirea anchetei sociale, realizată de asistentul social din comunitate la locul de trai sau la locul de aflare a beneficiarului, cu scopul de identificare a necesităților individuale ale persoanei/familiei și de stabilire a dreptului lor de a beneficia de servicii sociale.²⁶

Anchetă socială reprezintă un act care constată situația materială și socială actuală a persoanei sau a familiei, ce solicită asistență socială, și care conține date referitoare la persoană sau la membrii familiei (vârstă, ocupație, venituri), la locuință și la bunurile pe care le posedă, la problemele cu care se confruntă aceștia.²⁷

Evaluarea complexă reprezintă investigația și analiza în detaliu a cazului, realizate la locul de trai sau la locul de aflare a beneficiarului, prin interacțiunea cu rețeaua socială a beneficiarului și cu antrenarea nemijlocită a specialiștilor din cadrul instituțiilor corespunzătoare, având ca scop identificarea necesităților persoanei/familiei, a resurselor disponibile în familie și comunitate, recomandarea serviciilor sociale și elaborarea planului individualizat de asistență socială.²⁸

Plan individualizat de asistență socială este un plan elaborat în scris, în baza planului-model, aprobat de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, care cuprinde, în principal, activitățile identificate în vederea satisfacerii necesităților beneficiarului, tipul de servicii sociale, durata de acordare a lor, personalul responsabil. Planul individualizat de asistență socială se elaborează și se implementează cu participarea activă a beneficiarului și a familiei sale ori a reprezentantului legal al acestuia.²⁹

Organele abilitate de prestarea serviciilor sociale pot fi: persoane fizice sau persoane juridice publice ori private.³⁰

Prestatori publici de servicii sociale sunt:

- instituțiile de asistență socială create și gestionate de autoritățile administrației publice centrale;

- autoritățile administrației publice locale de nivelul al doilea;³¹

- autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi.³²

Prestatori privați de servicii sociale sunt:

a) asociațiile obștești, fundațiile, instituțiile private fără scop lucrativ, înregistrate în conformitate cu legislația – toate cu domeniul de activitate în sfera socială;

b) persoanele juridice și persoanele fizice – întreprinderi cu scop lucrativ, înregistrate în conformitate cu legislația.

Prestatorii de servicii sociale pot organiza și oferi servicii sociale dacă sunt acreditați în condițiile Legii.

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei reprezintă autoritatea centrală de specialitate pentru realizarea politicilor de asistență socială și exercită rolul principal în procesul de asigurare a serviciilor sociale la nivel național.

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, în scop de asigurare a serviciilor sociale, realizează următoarele activități:³³

a) elaborează și promovează politicile în domeniul de asistență socială, inclusiv al serviciilor sociale, precum și în domeniul promovării drepturilor persoanelor defavorizate;

b) elaborează acte normative privind organizarea, funcționarea și dezvoltarea sistemului integrat de servicii sociale;

c) reglementează și organizează sistemul de inspecție a serviciilor sociale, exercită inspecția calității serviciilor sociale prestate, precum și a respectării actelor normative în domeniu de către prestatorii de servicii sociale, indiferent de tipul de proprietate și de forma juridică de organizare;

d) consultă patronatele, sindicatele și societatea civilă și coordonează cu acestea, la nivel național, proiectele de acte normative cu caracter economico-social;

e) consultă și susține autoritățile administrației publice locale privind planificarea, organizarea și prestarea serviciilor sociale;

f) organizează și gestionează instituții de asistență socială prestatoare de servicii de specializare înaltă în cazul în care astfel de instituții nu pot fi organizate și gestionate de autoritățile administrației publice locale.

Exercitarea atribuțiilor de către alte autorități ale administrației publice centrale, care au în subordinea și gestiunea lor instituții care prestează și servicii sociale, nu trebuie să contravină prevederilor Legii cu

privire la serviciile sociale, precum și actelor normative, ce reglementează prestarea serviciilor sociale. În acest sens, alte autorități ale administrației publice centrale:³⁴

a) vor întreprinde măsuri în vederea dezinstituționalizării și reintegrării beneficiarilor în familie și comunitate;

b) vor asigura accesul autorităților competente în instituțiile pe care le gestionează pentru a inspecta calitatea serviciilor sociale prestate;

c) vor oferi informații Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei privind serviciile sociale prestate în instituțiile din subordine.

Autoritățile administrației publice locale de nivelul al doilea³⁵ asigură rolul în dezvoltarea și gestionarea serviciilor sociale în conformitate cu competențele stabilite prin lege, în funcție de necesitățile identificate ale populației din teritoriul administrat, fie autonom, fie în comun cu alte autorități ale administrației publice locale, precum și în colaborare cu agenții economici, patronatele, sindicatele din teritoriu și cu asociațiile obștești din țară și din străinătate.

Funcțiile de prestare a serviciilor sociale în unitățile administrativ-teritoriale de nivelul al doilea se pun pe seama *structurilor teritoriale de asistență socială*, prin intermediul asistenților sociali și altor lucrători, aceștia având responsabilitatea directă privind prestarea serviciilor sociale, orientate prioritar spre menținerea beneficiarului în familia și comunitatea de unde provine.

*Structură teritorială de asistență socială*³⁶ reprezintă structură administrativă internă înființată în temeiul principiului de autonomie organizațională de către autoritățile administrației publice locale de nivelul al doilea, în scop de implementare a politicilor de asistență socială.

În exercitarea funcțiilor lor, structurile teritoriale de asistență socială beneficiază necondiționat, după caz, de susținerea poliției, instituțiilor publice din domeniul educației, sănătății și din alte domenii, acestea

din urmă fiind considerate actori sociali.

În scop de prestare a serviciilor sociale, *autoritățile administrației publice locale de nivelul al doilea*, în teritoriul administrat, exercită următoarele atribuții:

a) informează populația și acordă consultații cu privire la serviciile sociale și la drepturile persoanei la aceste servicii;

b) analizează necesitățile comunității cu privire la serviciile sociale;

c) planifică tipurile de servicii sociale și identifică mijloacele financiare pentru prestarea acestora în funcție de necesitățile stabilite, inclusiv pentru procurarea serviciilor sociale de care nu dispun sau pe care nu este rezonabil economic să le presteze individual;

d) înființează, reorganizează sau lichidează, în modul stabilit, instituțiile ce prestează servicii sociale și asigură funcționarea acestora;

f) informează, neîntârziat, autoritățile competente despre cazurile de încălcare a legislației în domeniul prestării serviciilor sociale, precum și despre cazurile de necorespunere cerințelor prescrise;

g) evaluează cazul și stabilesc necesitățile persoanei/familiei privind serviciile sociale și, în funcție de necesitățile acestora, asigură prestarea serviciilor sociale corespunzătoare;

h) monitorizează procesul de prestare a serviciilor sociale și organizează evaluarea calității acestor servicii acordate de prestatorii de servicii, indiferent de tipul de proprietate și de forma juridică de organizare, în teritoriul administrat;

i) prezintă Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei informațiile acumulate în urma monitorizării și evaluării locale a serviciilor sociale acordate, în forma și perioadele stabilite.

Autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi³⁷ contribuie la dezvoltarea și prestarea serviciilor sociale în teritoriul administrat și aprobă, în conformitate cu legislația în vigoare, resursele financiare

necesare. Activitatea nemijlocită de prestare a serviciilor sociale este realizată de unitatea de asistență socială prin intermediul asistenților sociali și al lucrătorilor sociali, selectați și angajați în conformitate cu legislația, în conlucrare și colaborare cu alte servicii existente la nivel de comunitate.

Unitatea de asistență socială este o subdiviziune organizațională care activează la nivel de comunitate, cu finanțare asigurată de către autoritățile administrației publice locale de nivelul al doilea, în scop de prestare a serviciilor sociale cât mai aproape de beneficiari.³⁸

Autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi, în vederea prestării serviciilor sociale în teritoriul administrat, exercită următoarele atribuții:

a) informează populația și acordă consultații cu privire la serviciile sociale și la drepturile persoanei la aceste servicii;

b) analizează necesitățile comunității cu privire la serviciile sociale;

c) participă la selectarea și angajarea asistenților sociali și a lucrătorilor sociali;

d) facilitează și susțin activitatea asistenților sociali și a lucrătorilor sociali în teritoriul administrat;

e) planifică tipurile de servicii sociale conform necesităților populației din teritoriul administrat și resursele necesare pentru prestarea acestora;

f) susțin asociațiile obștești de utilitate publică ce activează în teritoriul administrat în sfera serviciilor sociale;

g) oferă structurii teritoriale de asistență socială informația colectată în urma monitorizării și evaluării serviciilor sociale acordate, în forma și în perioadele stabilite.

Serviciile sociale primare (comunitare) sunt primul punct de contact pentru beneficiarii sistemului de asistență socială, care sunt orientate spre prevenirea sau limitarea situației de dificultate, soluționarea problemei la etapa incipientă, cu menținerea beneficiarului în familie și comunitate. Extinderea serviciilor sociale la nivel co-

munitar reprezintă o sursă majoră pentru implementarea eficientă a politicilor sociale ale statului, în conformitate cu rigorile standardelor europene și internaționale privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. În acest context, descentralizarea serviciilor sociale reprezintă un cadru favorabil pentru activizarea comunității, a autorităților administrației publice locale de nivelul întâi și doi, mobilizarea resurselor și eforturilor umane în rezolvarea a circa 80% din solicitările de asistență socială.³⁹

Actualmente, la nivel comunitar, se prestează un număr limitat de servicii sociale:⁴⁰ serviciul de asistență socială comunitară, serviciul de îngrijire socială la domiciliu, cantinele de ajutor social, sprijinul financiar din fondurile de susținere socială a populației, serviciile asistenților personali, serviciul „Echipă mobilă,” serviciile de substituire a familiei.

Serviciul de asistență socială comunitară activează în conformitate cu Regulamentul-cadru de activitate al Serviciului de asistență socială comunitară, aprobat prin Ordinul Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului nr. 54 din 10.06.2009.

Obiectivul acestui serviciu constă în identificarea persoanelor în situație de dificultate din comunitate și facilitarea accesului acestora la prestații și servicii sociale.

În vederea asigurării eficienței prestării serviciilor sociale, Serviciul de asistență socială comunitară, prin asistenții sociali comunitari, stabilește raporturi de colaborare cu instituțiile și organizațiile din afara structurii teritoriale de asistență socială, cu acei actori sociali, ce contribuie la soluționarea cazurilor persoanelor în situații de dificultate, la nivel de comunitate.

La nivelul întâi al administrației publice locale personalul Serviciului de asistență socială comunitară stabilește raporturi de lucru cu următorii actori sociali: primăria, Consiliul local, Comisia de distribuire a ajutorului umanitar, școala din comunitate, grădinița din comunitate, instituțiile medi-

cale, poliția, organizațiile neguvernamentale, biserica, agenții economici și mobilizează comunitatea pentru soluționarea problemelor persoanelor aflate în dificultate, grupurilor de beneficiari și ale comunității.

La nivelul doi al administrației publice locale personalul Serviciului de asistență socială comunitară stabilește relații de lucru cu următorii actori sociali: Consiliul raional, Fondul local de susținere socială a populației, Agenția pentru ocuparea forței de muncă, Casa teritorială de asigurări sociale, Direcția învățământ, tineret și sport, Oficiul de înregistrare a actelor stării civile, Secția de evidență și documentare a populației, organele de drept (poliția, judecătoria, procuratura) etc. pentru realizarea unei intervenții eficiente în soluționarea problemelor beneficiarilor și comunității.

Serviciul de îngrijire socială la domiciliu nu a fost creat în anul 1994 prin ordinul nr. 16 din 22.04.1994 al Ministerului Muncii și Protecției Sociale, care și-a desfășurat activitatea mai mult de 20 ani, în baza Regulamentului-tip cu privire la secțiile de ajutor social la domiciliu al bătrânilor singuratici și cetățenilor inapți de muncă, aprobat prin ordinul nominalizat.

La 31.12. 2014, prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1034, a fost aprobat un nou Regulament-cadru al Serviciului de îngrijire socială la domiciliu și al Standardelor minime de calitate privind organizarea și funcționarea Serviciului de îngrijire socială la domiciliu.⁴¹

La începutul anului 2012, rețeaua de servicii sociale, destinate persoanelor cu dizabilități, a fost suplimentată cu un *serviciu specializat, „Echipă mobilă,”* care oferă asistență socială, suport și consiliere la domiciliul beneficiarilor, în baza nevoilor identificate ale acestora, pentru eventuala lor incluziune socială.⁴² Activitatea serviciului este reglementată de Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Echipă mobilă” și a standardelor minime de calitate, aprobat prin

Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 722 din 22.09.2011.⁴³ În cadrul serviciului activează echipa multidisciplinară de specialiști: asistent social comunitar, lucrător social, medic de familie, educator, pedagog, psiholog, psihiatru, logoped etc. din mai multe domenii, care colaborează la soluționarea situațiilor de dificultate ale beneficiarului, conform prevederilor managementului de caz.

Managementul de caz este o instrucțiune metodică elaborată și aprobată de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, care descrie procedura managementului de caz în asistența socială.⁴⁴

Serviciul social „Asistență personală” este un serviciu social specializat, instituit la 1.01.2013 prin decizia autorităților administrației publice locale de nivelul al doilea. Scopul Serviciului este de a oferi asistență și îngrijire copiilor și adulților cu dizabilități severe de către asistentul personal, în vederea favorizării independenței și integrării lor în societate (în domeniile: protecție socială, muncă, asistență medicală, instructiv-educativ, informațional, acces la infrastructură etc.), conform recomandărilor din programul individual de reabilitare și incluziune socială. Acest serviciu este reglementat de Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Asistență personală” și a Standardelor minime de calitate, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 314 din 23.05.2012.⁴⁵

Serviciul de alimentare în cadrul cantinelor de ajutor social oferă hrană pentru persoanele într-o situație de dificultate pe o perioadă ce nu depășește 30 de zile trimestrial în conformitate cu prevederile Legii nr. 81-XV din 28.02.2003 cu privire la cantinele de ajutor social,⁴⁶ și a Regulamentului-tip privind funcționarea cantinelor de ajutor social, elaborat de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei și aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1246 din 16.10.2003.⁴⁷ Cantinele de ajutor social se înființează de autoritățile administrației pu-

blice locale și sunt finanțate din bugetele locale, din subvențiile de la Fondul republican de susținere socială a populației, din donații private, precum și de la organizații neguvernamentale.

Sprijin financiar persoanelor socialmente vulnerabile se acordă și din Fondul republican și fondurile locale de susținere socială a populației în conformitate cu Legea nr. 827-XIV din 18.02.2000 a Fondului republican și a fondurilor locale de susținere socială a populației⁴⁸ și în baza Regulamentului privind distribuirea ajutorului material din mijloacele Fondului republican și fondurilor locale de susținere socială a populației și modul de încasare a plăților suplimentare din aceste fonduri, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1083 din 26.10.2000.⁴⁹ Ajutorul material se acordă, de regulă, o singură dată pe parcursul anului în curs, reieșind din disponibilul mijloacelor fondului local.

Servicii sociale specializate. Ca urmare a realizării obiectivelor Programului național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale,⁵⁰ este în proces continuu crearea și dezvoltarea serviciilor sociale specializate, alternative serviciilor sociale instituționalizate (rezidențiale) pentru copii și adulți. Acestea au menirea de a menține persoanele sau familiile, aflate în dificultate într-un cadru organizațional în proximitatea comunității, având ca obiectiv primordial prevenirea marginalizării, excluderii sociale și facilitarea reintegrării beneficiarilor în mediul familial și comunitate. Procesul de prestare a serviciilor sociale specializate impune participarea unei echipe de profesioniști: asistenți sociali, lucrători sociali, asistenți medicali, psihologi, asistenți parentali profesioniști, părinți educatori. Aceste servicii pot fi prestate la toate nivelurile administrative (comunitar, raional, național) în baza nevoilor stabilite ale populației și includ: serviciile specializate de îngrijire de zi, centrele de plasament de lungă durată, centrele de plasa-

ment temporar, suportul pentru familiile substitutive, suportul pentru reintegrarea copiilor în familii din îngrijirea rezidențială etc.

Un exemplu de serviciu, ce promovează conceptul menținerii persoanelor, aflate în dificultate, în familie și comunitatea de origine sunt centrele de zi. Scopul centrelor este de a presta servicii specializate în vederea asigurării activităților de îngrijire, reabilitare, reintegrare socială a persoanelor vârstnice, în baza evaluării necesităților, în regim de zi. Serviciile sociale specializate prestate în cadrul centrelor de zi pot include asistență medicală și psihologică. Adesea centrele de zi combină îngrijirea specializată cu activități de îngrijire primară.⁵¹

*Centrele de plasament de lungă durată*⁵² reprezintă o instituție publică sau privată, creată cu suportul autorităților administrației publice locale de nivelul întâi și al doilea din raza administrativ-teritorială respectivă. Plasamentul de lungă durată este o perioadă de plasament al persoanei vârstnice în cadrul Centrului, cu o durată nedeterminată, cu prestarea spectrului de servicii în corespundere cu necesitățile stabilite în planul individualizat de asistență și cererea persoanei. Tipurile de servicii prestate în cadrul Centrelor de plasament: alimentație, plasament, asistență medicală, asistență igienico-sanitară, consiliere psihologică, agrement, reabilitare, organizarea și asigurarea înmormântării beneficiarilor conform prevederilor contractuale.⁵³

Scopul Centrelor de plasament de lungă durată este asigurarea protecției sociale a beneficiarilor pentru depășirea situației de dificultate și îmbunătățirea calității vieții acestora, în baza evaluării necesităților.⁵⁴

Suportul pentru familiile substitutive. Există două forme alternative instituționalizării de îngrijire a copiilor: a) forme alternative de tip familial, prin intermediul prestării serviciilor de substituție a familiei (tutela, curatela, adopția, casa de copii de tip familie, asistența parentală profesionis-

tă) și b) cele de tip instituțional - rezidențial (centre de plasament temporar).⁵⁵

Tutela este o formă de protecție, care se instituie asupra persoanelor, lipsite de capacitate de exercițiu și asupra minorilor cu vârstă de până la 14 ani, după caz.

Curatela se instituie asupra minorilor cu vârstă de la 14 la 18 ani, precum și asupra persoanelor fizice, limitate în capacitate de exercițiu, de către instanța de judecată, din cauza consumului abuziv de alcool, consumului de droguri și alte substanțe psihotrope.

Tutela și curatela asupra minorului se instituie în cazul în care el nu are părinți ori înfietori sau când instanța de judecată a stabilit decăderea părinților lui din drepturi părintești, sau când el a rămas fără ocrotire părintească din alte motive. Tutela și curatela se instituie de către autoritățile administrației publice locale, în termen de, cel mult, o lună din momentul primirii cererii respective, în baza avizului scris al autorității tutelare.

În Codul Civil al Republicii Moldova⁵⁶ și, respectiv, în Codul Familiei⁵⁷ sunt reglementate procedurile de instituire a tutelei și curatelei.

Adopția este o altă formă de protecție a copilului în situația de dificultate, reglementată de Legea nr. 99 din 28.05.2010 privind regimul juridic al adopției.⁵⁸ Este o formă specială de protecție, aplicată în interesul superior al copilului, prin care se stabilește filiația între copilul adoptat și adoptator, precum și legăturile de rudenie între copilul adoptat și rudele adoptatorului,⁵⁹ este actul, prin care cineva devine părintele legal al unui copil care nu este descendentul său biologic.⁶⁰

Conform reglementărilor legale deosebite: a) *adopție națională* – adopție în care atât copilul adoptat, cât și adoptatorul sau familia adoptatoare au domiciliul în Republica Moldova;

b) *adopție internațională* – adopție în care copilul adoptat are domiciliul în Repu-

blica Moldova, iar adoptatorul sau familia adoptatoare au domiciliul în străinătate ori adopție în care copilul adoptat are domiciliul în străinătate, iar adoptatorul sau familia adoptatoare au domiciliul în Republica Moldova.⁶¹

În Republica Moldova, autoritățile competente în domeniul protecției copilului prin adopție sunt:

a) Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, care este *autoritate centrală*;

b) secțiile/direcțiile de asistență socială și de protecție a familiei și Direcția municipală pentru protecția drepturilor copilului Chișinău, care sunt *autorități teritoriale*.

Pe lângă autoritatea centrală activează Consiliul Consultativ pentru Adopții, a cărui componență și al cărui regulament de activitate sunt aprobate de Guvern. Autoritatea centrală este abilitată să asigure îndeplinirea obligațiilor asumate de Republica Moldova ca urmare a aderării la Convenția de la Haga asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale din 29 mai 1993 și la alte tratate relevante.⁶²

Casa de copii de tip familie (CCTF) activează în baza Regulamentului casei de copii de tip familial aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 937 din 12 iulie 2002,⁶³ Codului Familiei⁶⁴ și reprezintă o instituție particulară creată pe baza unei familii, ținându-se cont de situația materială și nivelul spiritual al acesteia, în scopul întreținerii parțiale și educației copiilor orfani și a celor rămași fără ocrotire părintească. Această instituție se creează conform hotărârii autorității administrației publice locale, adoptate în baza avizului autorității tutelare, a cererii părinților educatori și a actelor anexate la aceasta. Activitatea CCTF este coordonată cu Ministerul Educației. În casa de copii de tip familial pot fi plasați până la vârstă de până la 14 ani, cel mult, 7 copii, inclusiv copiii proprii ai părinților educatori, dar nu mai puțin de 3 copii plasați. Părintele educator este persoană selectată și aprobată conform prevederilor Regulamentului

nominalizat, care asigură la domiciliul său îngrijirea, creșterea și educarea temporară a copilului în vederea asigurării (re)integrării lui în familia biologică sau extinsă, instituirii tutelei/ curatelei, adopției sau altor forme de îngrijire de tip familial.

Asistența parentală profesionistă este un serviciu social, care oferă copilului îngrijire familială substitutivă în familia asistentului parental profesionist, în baza Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea serviciului de asistență parentală profesionistă și a standardelor minime de calitate, aprobate prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 760 din 17.09.2014.⁶⁵ Asistentul parental profesionist este angajatul serviciului, care asigură la domiciliul său îngrijirea și educarea copilului pentru o perioadă determinată de timp. Prestatorul serviciului de asistență parentală profesionistă este Direcția/Secția asistență socială și protecție a familiei/Direcția municipală pentru protecția drepturilor copilului Chișinău sau prestatorul privat acreditat pentru prestarea serviciului dat, în conformitate cu legislația în vigoare.

Centrul de plasament temporar este o instituție de asistență socială, publică sau privată, care ia în îngrijire de tip familial, pe o perioadă determinată, copii aflați în situații de risc social (orfani, abandonați sau rămași fără ocrotire părintească) și funcționează în baza Regulamentului-cadru al Centrului de plasament temporar al copilului, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1018 din 13.09.2004⁶⁶ și Standardelor minime de calitate privind îngrijirea, educarea și socializarea copilului din Centrul de plasament temporar, aprobate prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 450 din 28.04.2006.⁶⁷ Este ca o formă de alternativă a instituțiilor de stat și are drept scop reintegrarea în familia biologică, îndreptând problema, care a adus la dezorganizarea familiei.

Centrul de plasament le oferă copiilor în situație de risc social servicii de cazare,

îngrijire, educație și, după caz, consiliere psihologică, medicală, în vederea reintegrării copilului într-un mediu familial. Centrul este constituit prin decizia autorităților publice locale sau centrale. Această decizie se ia în baza demersului autorității tutelare teritoriale și al serviciilor de asistență socială, care exercită ulterior monitorizarea și evaluarea activității instituției, inclusiv a modalităților de îngrijire și de educație a copiilor plasați în Centru.⁶⁸

Centrul de plasament temporar maternal este o instituție publică sau privată de protecție temporară a cuplului mamă-copil, a cărui misiune este de a asigura formarea, menținerea și întărirea legăturilor familiale. Această instituție deschisă către comunitate acceptă vizitele din exterior ale cuplului mamă-copil, coordonate cu administrația Centrului. Activitatea centrului maternal este reglementată prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1019 din 2.09.2008 pentru aprobarea Standardelor minime de calitate privind serviciile sociale prestate în cadrul centrelor maternale.⁶⁹

Scopul Centrului este de a preveni abandonul copilului prin oferirea unui mediu suportiv cuplului mamă-copil aflat în dificultate, dezvoltarea abilităților parentale ale mamei, precum și medierea relațiilor cu familia extinsă în vederea integrării în mediul familial. Centrul oferă cuplului mamă-copil aflat în dificultate, în funcție de necesitățile lor, servicii pe un termen, ce nu va depăși 12 luni și care constau în: găzduire, îngrijire, educație, asistență medicală, juridică, socială, psihologică și de reintegrare în familie. Copiii sunt plasați până la vârsta, ce nu va depăși 6 ani. Echipa multidisciplinară a Centrului elaborează un Program individualizat de servicii pentru fiecare cuplu mamă-copil, în baza căruia i se oferă servicii cuplului mamă-copil.

Pentru toate serviciile sociale, prestate în cadrul centrelor maternale, sunt elaborate standarde minime de calitate, care sunt aprobate prin Hotărârea Guvernului

Republicii Moldova nr. 1019 din 2.09.2008. Toate activitățile oferite și promovate în cadrul Centrului reflectă prevederile Convenției ONU cu privire la drepturile copilului, adoptate de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 20.11.1989 și ratificată de Republica Moldova prin Legea nr. 18 din 27. 09.1990 privind ratificarea Convenției cu privire la drepturile copilului.⁷⁰

Servicii sociale cu specializare înaltă sunt prestate la nivel național. Unul dintre aceste servicii este *îngrijirea rezidențială* (24/24 ore). Acest serviciu se acordă persoanelor, care se confruntă cu probleme extrem de grave. Serviciile rezidențiale implică costuri mari, nu reflectă și nici nu satisfac pe deplin nevoile beneficiarilor. Aceștia ar putea beneficia de servicii sociale în familie și în comunitatea lor. *Instituțiile rezidențiale* sunt gestionate de autoritățile centrale sau de autoritățile administrației publice locale de nivelul al doilea.

Conform Regulamentului privind organizarea și funcționarea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, structurii, efectivului-limită ale aparatului central al acestuia, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 691 din 17.11.2009,⁷¹ Ministerul este coordonator și asigură funcționarea următoarelor instituții sociale rezidențiale: 2 instituții pentru persoane în etate și persoane adulte cu dizabilități fizice (profil somatic), amplasate în mun. Chișinău și r-nul. Dubăsari, 4 instituții pentru persoane adulte cu dizabilități mintale (profil psihoneurologic), amplasate în mun. Bălți, r-nele Dubăsari, Soroca și Edineț, și 2 case-internat pentru copii cu dizabilități mintale amplasate în or. Orhei și or. Hîncești, care oferă beneficiarilor săi, în conformitate cu necesitățile speciale și particularitățile de dezvoltare individuală, protecție socială prin prestarea de servicii socio-medicale, cazare (pe termen nedeterminat), îngrijire, alimentație, asigurarea cu îmbrăcăminte și încălțăminte, terapie ocupațională, activități culturale, kinetoterapie, asistență medicală etc.

În majoritatea instituțiilor rezidențiale din Republica Moldova atât copiii, cât și adulții sunt tratați „în bloc”, fără a se ține cont de specificul fiecăruia dintre ei, lipsa programelor individualizate de îngrijire le dau un aspect negativ. Deși aceste structuri creează un „efect de atragere” datorită avantajelor imediate pe care le oferă: adăpost, hrană, plasarea copiilor și adulților în instituțiile rezidențiale constituie, adesea, o strategie de supraviețuire contra sărăciei, indice alarmant pentru Republica Moldova.⁷²

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei asigură funcționarea și a altor servicii sociale cu specializare înaltă, orientate spre nevoile unui grup restrâns de beneficiari: *Centrul de plasament temporar pentru minori (copiii străzii)*, *Centrul pentru reabilitarea victimelor traficului de ființe umane*, *Centrul Experimental Protezare, Ortopedie și Reabilitare*, *Centre de reabilitare balneosanatorială*.

Cu toate acestea, este evidentă insuficiența serviciilor sociale cu specializare înaltă pentru persoanele, ce se confruntă cu multe probleme sociale grave, precum violența în familie și dependența de alcool și droguri. Unele servicii de acest gen au fost dezvoltate doar în regiuni-pilot, în special de ONG-uri.⁷³

Rolul **Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei** este relevant și în organizarea monitorizării și evaluării sistemului integrat de servicii sociale, care rezidă în elaborarea și aplicarea metodologiei în domeniu, precum și prin analiza impactului serviciilor sociale asupra persoanelor/familiiilor defavorizate.

Inspecția Socială este autoritatea administrației publice din subordinea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, care activează potrivit Regulamentului privind organizarea și funcționarea Inspecției Sociale, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 802 din 28.10.2011.⁷⁴ Misiunea Inspecției Sociale este de a in-

specta modul de aplicare corectă și unitară a legilor și a altor acte normative, care reglementează toate tipurile de servicii sociale, impactul acestora asupra persoanelor în situații de dificultate.

În anul 2012 a fost adoptată Legea nr. 129 din 08.06.2012 privind acreditarea prestatorilor de servicii sociale,⁷⁵ care a instituit sistemul național de acreditare, ce include Consiliul Național de Acreditare a prestatorilor de servicii sociale.

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a elaborat și a promovat Regulamentul cu privire la procedura de acreditare

a prestatorilor de servicii sociale, care a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 95 din 07.02.2014.⁷⁶ S-a stabilit că procedura de acreditare a prestatorilor de servicii sociale este obligatorie pentru toți prestatorii de servicii sociale, indiferent de tipul de proprietate și de forma juridică de organizare. Acreditarea prestatorilor de servicii sociale se desfășoară în conformitate cu graficul anual de acreditare, aprobat prin decizia Consiliului Național de Acreditare, iar funcția de coordonator în acest sens îi revine tot Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

BIBLIOGRAFIE

1. <<http://infoeuropa.md/handicapati/conventia-natiunilor-unite-privind-drepturile-persoanelor-cu-dizabilitati>>.
2. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 126-128/428 din 23 iulie 2010.
3. <http://www.ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/rezolutie_conferinta_2015.pdf>.
4. Rezoluția Conferinței Internaționale Științifico-Practice din 10.09.2015 „Cinci ani de la ratificarea Convenției ONU cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități. Analiza aspectelor juridice și practice.” [On-line]: <http://www.ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/rezolutie_conferinta_2015.pdf>.
5. Legea nr. 60 din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități.// Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.155-159 din 27.07.2012.
6. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 267-273 din 02.10.2015.
7. *A se vedea:* Proca L. Ce sunt prestațiile sociale.// „Revista Națională de Drept,” nr. 3, Chișinău, 2015, p. 26-37.
8. Proca L. Reglementări juridice privind procesul de reformare a sistemului de asistență socială moldovenesc.// „Revista Națională de Drept,” nr. 8, Chișinău 2014, p. 31.
9. Gilbert N., Miller H., Specht H. An Introduction to Social Work Practise. Englewood Cliffs, Prentise-Hall, 1980.
10. Goldstein H. Social Work Practice: A Unitary Approach. University of South Carolina Press, 1973.
11. Zamfir E., Zamfir C. Politici sociale. România în context european. București: Alternative, 1995, p.103.
12. *Ibidem*.
13. Pașa F., Pașa L. Asistența socială în România. Iași: Polirom, 2004, p. 53.
14. Buzduceva D. Aspecte contemporane în asistența socială. Iași: Polirom, 2005, p. 61.
15. Mocanu V. Descentralizarea serviciilor publice. Chișinău: TISH, 1999, p. 61.
16. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 416-XIV din 28.05.1999 pentru aprobarea Strategiei de reformă a sistemului de asistență socială.// Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 78-79 din 22.07.1999.
17. Pașa F., Pașa L. M. Asistența socială în România. Iași: Polirom, 2004, p. 54.
18. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 42-44 din 12 martie 2004.

19. Maria Bulgaru, Nicolaie Sali, Tatiana Gribincea. Asistența socială în contextul transformărilor din Republica Moldova. Chișinău: „Cu drag” SRL, 2008, p.184.

20. *A se vedea:* L. Proca. Ce sunt prestațiile sociale.// „Revista Națională de Drept,” nr. 3, 2015, p. 26-37.

21. Legea asistenței sociale nr. 547-XV din 25.12. 2003, art.10, alin. (1).

22. *Ibidem*, art. 10, alin. (2).

23. *Ibidem*, art.10, alin. (3).

24. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.155-158 din 3.09 2010. Data intrării în vigoare: 03.03.2011.

25. Legea nr. 274 din 27.12. 2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova.// Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 48 din 13.03.2012. Data intrării în vigoare: 01.07.2012.

26. *Ibidem*, art.1.

27. Legea asistenței sociale nr. 547-XV din 25.12. 2003, art.1

28. Legea nr.123 din 18.06.2010 cu privire la serviciile sociale, art. 1.

29. *Ibidem*.

30. Romandaș N., Proca L., Odinokaia I. Dreptul protecției sociale. Chișinău , 2011, p. 359.

31. Legea privind administrația publică locală nr. 436 din 28.12.2006, art.1. // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 32-35 din 09.03.2007.

32. *Ibidem*, art.1.

33. Legea nr.123 din 18.06.2010 cu privire la serviciile sociale, art. 8, alin. (1).

34. *Ibidem*, art. 8, alin. (2).

35. *Ibidem*, art. 9.

36. *Ibidem*, art.1

37. *Ibidem*, art.10 .

38. *Ibidem*, art.1.

39. <<http://mpsfc.gov.md/file/rapoarte/RSA%202014%2020.07.12MMPSF.pdf>>.

40. Proca L. Reglementări juridice privind procesul de reformare a sistemului de asistență socială moldovenesc.// „Revista Națională de Drept,” nr. 8, Chișinău, 2014, p. 33.

41. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1-10 din 16.01.2015.

42. <http://mpsfc.gov.md/file/rapoarte/MMPSF_2012_ro.pdf>.

43. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 160-163 din 30.09.2011.

44. Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Echipă mobilă” și a standardelor minime de calitate, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 722 din 22.09.2011, pct. 4.

45. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 104-108 din 01.06.2012. Data intrării în vigoare: 01.01.2013.

46. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 67-69/283 din 11.04.2003.

47. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 218-220 din 24.10.2003.

48. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 65-67/460 din 08.06.2000.

49. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.139-140 din 02.11.2000.

50. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1512 din 31.12. 2008 pentru aprobarea Programului național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pe anii 2008-2012.// Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 7-9 din 20.01.2009.

51. <<http://www.mmmpsf.gov.md/sites/default/files/document/attachments/rsa2014ro.pdf>>.

52. Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea Centrului de plasament

pentru persoane vârstnice și a Standardelor minime de calitate, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 323 din 30.05.2013.// Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 125-129 din 14.06.2013.

53. *Ibidem*, pct.10.

54.<http://www.mmprf.gov.md/file/2014/rapoarte/Raport_implement_Strategie_%20FINANAL_2014.pdf>

55. *A se vedea:* Maria Bulgaru, Nicolaie Sali, Tatiana Gribincea. Asistența socială în contextul transformărilor din Republica Moldova. Chișinău: „Cu drag” SRL, 2008, p. 234-252.

56. Codul Civil al Republicii Moldova din 06.06.2002, art. 32-47.// Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 82-86 din 22.06.2002.

57. Codul Familiei nr. 1316 din 26.10.2000, art. 142-147.// Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 47-48 din 26.04.2001.

58. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 131-134 din 30.07.2010.

59. *Ibidem*, art. 1.

60. Maria Bulgaru, Nicolaie Sali, Tatiana Gribincea. Asistența socială în contextul transformărilor din Republica Moldova, Chișinău: „Cu drag” SRL, 2008, p. 247.

61. Legea nr. 99 din 28.05.2010 privind regimul juridic al adopției.// Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 131-134 din 30.07.2010. Data intrării în vigoare: 30.01.2011.

62. Legea nr. 84 din 18.10. 1994 pentru ratificarea Convenției asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale, încheiată la Haga la 29.05.1993.// Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 298 din 21 octombrie 1994.

63. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.106-109/1055 din 25.07.2002.

64. Codul Familiei nr. 1316 din 26.10.2000, art.148-153 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 47-48 din 26.04.2001.

65. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 282-289 din 26.09.2014.

66. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 175-177 din 24.09.2004.

67. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 75-78 din 19.05.2006.

68. Maria Bulgaru, Nicolaie Sali, Tatiana Gribincea. Asistența socială în contextul transformărilor din Republica Moldova, Chișinău: „Cu drag” SRL, 2008, p. 250.

69. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 171-173 din 12.09.2008.

70. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 314 din 13.06.2001.

71. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 166-168 din 20.11.2009.

72. Romandaș N., Proca L., Odinoakaia I. Dreptul protecției sociale. Chișinău, 2011, p. 342.

73.<http://www.mmprf.gov.md/file/2013/rapoarte/Raport_implement_Strategie_%20FINANAL_2012.pdf>.

74. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 802 din 28.10.2011 cu privire la instituirea Inspecției Sociale.// Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 187-191 din 04.11.2011.

75. Legea nr. 129 din 08.06.2012 privind acreditarea prestatorilor de servicii sociale.// Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 181-184 din 31.08.2012. Data intrării în vigoare: 31.01.2013.

76. Regulamentul cu privire la procedura de acreditare a prestatorilor de servicii sociale, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 95 din 07.02.2014.// Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 35-41 din 14.02.2014.

Prezentat: 21 octombrie 2015.

E-mail: ludmilaproca@yahoo.com